

**Opracowanie ekspertyzy
w zakresie koncepcji algorytmu
wyliczania alimentów i integracji danych
statystyki publicznej w elektronicznym
postępowaniu alimentacyjnym**

Dominik Rozkrut

Szczecin, 3 lipca 2026

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Propozycja zakresu formularza	4
3. Zasoby i standardy statystyki	6
4. Obiektywizacja ustalania alimentów	9
5. Metoda ustalania kosztów	11
5. Integracja z rejestrami publicznymi	13
6. Propozycja struktury algorytmu	16
7. Ryzyka i rekomendacje	18

1. Wstęp

Poniżej przedstawiam materiał, opracowany pod kątem możliwości wykorzystania istniejących zasobów statystyki publicznej, wraz z zarysem koncepcji sposobu ich wykorzystania.

Mamy tu dwa równoległe i powiązane cele:

1) Po pierwsze, zbudowanie elektronicznego formularza pozwu o alimenty, który w sposób ustandaryzowany zbiera dane istotne dla oceny:

- usprawiedliwionych potrzeb dziecka,
- możliwości zarobkowych i majątkowych obojga rodziców, oraz
- zakresu osobistych starań o wychowanie i utrzymanie dziecka.

Zakres ten wprost wynika z konstrukcji obowiązku alimentacyjnego.

2) Po drugie, opracowanie algorytmu wspomagającego orzekanie, który na bazie danych z formularza (oraz danych z zasobów publicznych) generuje:

- bazę kosztową utrzymania dziecka (najlepiej zróżnicowaną wg wieku),
- profil zdolności płatniczej rodziców (z rozróżnieniem dochodu faktycznego i potencjalnego), oraz
- propozycję podziału obciążenia między rodzicami, z uwzględnieniem osobistej opieki.

Główny Urząd Statystyczny (GUS) nie publikuje jednego, syntetycznego agregatu pod nazwą "średni koszt utrzymania dziecka", ponieważ kategoria ta jest silnie uzależniona od struktury demograficznej gospodarstwa domowego, jego poziomu zamożności oraz lokalizacji geograficznej. Z tego względu zachodzi absolutna konieczność zastosowania analizy danych i połączenia kilku odrębnych źródeł w postaci przede wszystkim badań ankietowych (takich jak "Badanie budżetów gospodarstw domowych", "Badanie struktury wynagrodzeń", czy "Badanie budżetu czasu ludności" z danymi Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS).

Kluczowe zasoby i źródła, które można wykorzystać przy projektowaniu formularza i algorytmu to w szczególności:

- Badanie budżetów gospodarstw domowych (BBGD) – poziom i struktura wydatków oraz dochodów, z rozbiciem m.in. na typ gospodarstwa domowego (w tym małżeństwa z dziećmi).
- Badanie „Dochody i warunki życia ludności Polski” (EU-SILC), w tym modułowy blok „Ocena zaspokojenia potrzeb dzieci w aspektach: ekonomicznym, społecznym i zdrowotnym”.
- Badanie „Struktura wynagrodzeń według zawodów” – dane o przeciętnych płacach wg zawodu, wykształcenia, płci, wieku.

- Badanie budżetu czasu ludności – czas poświęcany na prace domowe i opiekę nad dziećmi, wprost wskazywane przez GUS jako użyteczne m.in. przy zasądzaniu alimentów i wycenie nieodpłatnej pracy domowej.
- Standardy i szacunki Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS) – minimum egzystencji i minimum socjalne według typów gospodarstw domowych (w tym rodziny z młodszym i starszym dzieckiem), wykorzystywane przez GUS w oficjalnych statystykach ubóstwa.

Aby zaprojektowane rozwiązanie spełniało swoją rolę, musi on opierać się na wiarygodnych, stale aktualizowanych bazach odniesienia oraz słownikach referencyjnych. Wymaga to również zaawansowanej integracji z rejestrami państwowymi w architekturze, pozwalającej sądom na weryfikację „online” prawdomówności stron czy przyspieszenie postępowań.

W praktyce projekt systemowy może składać się z trzech warstw:

1. statystycznej, dostarczającej bazowych, ujednoliconych parametrów statystycznych (koszyki kosztów wg wieku, przekroje regionalne, rozkłady wynagrodzeń, wskaźniki cen, typowe rozkłady czasu opieki);
2. rejestrowej, dostarczającej danych o konkretnej osobie/sprawie (podatki, składki, majątek, pojazdy, nieruchomości);
3. decyzyjnej, (sąd) gdzie algorytm ma być narzędziem pomocniczym, nie „taryfikatorem” wiążącym sędziego.

2. Propozycja zakresu formularza

Skonstruowanie deterministycznego algorytmu wymaga, aby elektroniczny formularz pozwu wymuszał pozyskanie odpowiednich informacji oraz wymuszał standaryzację odpowiedzi. Systematyka gromadzenia danych w ramach publicznych systemów informatycznych nie może opierać się na polach tekstowych, lecz musi implementować zamknięte listy rozwijane, mapowane w tle na oficjalne klasyfikacje statystyczne (m.in. KZiS, PKD, TERYT, ISCED). Takie podejście może także umożliwić dokonywanie automatycznych zapytań do baz GUS i rejestrów państwowych.

Odnosząc się do zagadnienia zakresu potrzebnych informacji, poniższe zestawienie stanowi propozycję minimum niezbędnego do rzetelnej estymacji dwóch kluczowych wektorów zdefiniowanych w KRO, tj. możliwości zobowiązanych oraz usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego.

Poniżej przedstawiono listę parametrów zidentyfikowanych na podstawie analizy przepisów. Parametry podzielono na dwie grupy: dotyczące rodziców (zobowiązanych) oraz dotyczące dziecka (uprawnionego).

Parametry dotyczące rodziców (zobowiązanych)

Lp.	Parametr	Opis / zakres danych	Źródło GUS / rejestr
1	Wykształcenie	Poziom wykształcenia wg ISCED 2011 (0–8)	BAEL, EU-SILC, ZUS ZUA
2	Wykonywany zawód	Kod zawodu wg KZiS 2025 (ISCO-08)	BAEL, Z-12, ZUS ZUA/ZZA

3	Sekcja PKD dział. gosp.	Kod PKD 2025 (sekcja–klasa) dla prowadzących DG	CEIDG, KRS, GUS-REGON
4	Dochód brutto / netto	Przec. mies. wynagrodzenie brutto; dochód z DG, zleceń, najmu	e-PIT (MF), ZUS, BAEL, BBGD
5	Dodatkowe źródła dochodów	Wynajem, umowy cywilnoprawne, tantiemy, dywidendy, gosp. rolne	e-PIT, KRUS, KRS
6	Koszty własnego utrzymania	Wydatki egzystencjalne zobowiązanego (per capita w gosp. dom.)	BBGD, minimum socjalne IPiSS
7	Liczba osób w gosp. dom.	Liczba osób zamieszkujących razem z zobowiązanym	Formularz + PESEL
8	Zobowiązania do spłaty	Kredyty, pożyczki, inne alimenty, zajęcia komornicze	BIK, KRD, OGNIVO, e-Sąd
9	Majątek – nieruchomości	Dom, mieszkanie, działki, gosp. rolne	EGiB, KW (Centr. Rejestr KW)
10	Majątek – pojazdy	Samochody, motocykle, inne pojazdy > 10 000 zł	CEPiK (MSWiA)
11	Majątek – finansowy	Oszczędności, papiery wartościowe, udziały w spółkach	e-PIT (PIT-38, PIT-8C), KRS
12	Majątek – ruchomości cenne	Kolekcje, dzieła sztuki, inne > 10 000 zł	Oświadczenie strony
13	Osobiste starania o wychow.	Szacunkowe godziny opieki dziennie/tygodniowo	Budżet Czasu Ludności GUS

Parametry dotyczące dziecka (uprawnionego)

Lp.	Parametr	Opis / zakres danych	Źródło GUS / rejestr
1	Wiek dziecka	Data urodzenia → grupa wiekowa (0–2, 3–6, 7–12, 13–17)	PESEL
2	Stan zdrowia	Niepelnosprawność, choroby przewlekłe, specjalne potrzeby	Orzeczenie lek./ZUS, NFZ
3	Etap edukacji	Żłobek/przedszkole, SP, liceum/technikum, wg ISCED	SIO (System Inf. Oświatowej)
4	Zajęcia dodatkowe	Sport, języki obce, korepetycje, zajęcia artystyczne	Oświadczenie strony + rachunki
5	Liczba osób w gosp. dom.	Ile osób zamieszkuje z dzieckiem, w tym inne małoletnich	Formularz + PESEL
6	Miejsce zamieszkania	Klasa miejscowości (miasto > 500 tys., itd., wieś)	TERYT GUS, adres z PESEL
7	Koszty mieszk. per capita	Proporcjonalny udział dziecka w kosztach mieszkania	BBGD tabl. wydatków mieszk.

Wdrożenie powyższej struktury w ramy elektronicznego formularza eliminuje nieład informacyjny typowy dla tradycyjnych pozwów w formie wolnego tekstu. Oczywiście propozycja ta nie stanowi wyczerpującego zestawienia możliwych do przyjęcia cech statystycznych, stanowi raczej propozycję niezbędnego minimum. Poniżej przedstawiono uporządkowanie powyższego zakresu parametrów wg kategorii wraz z cele wykorzystania.

Kategorie informacji

Kategoria / Parametr	Słownik referencyjny / Cel wykorzystania
Rodzic – zdolności zarobkowe	
Poziom wykształcenia	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Edukacji (ISCED 2011). Używana jako “założenie” do przewidywania trajektorii długoterminowych dochodów oraz zamożności ogólnej.

Wykonywany zawód	Klasyfikacja Zawodów i Specjalności (KZiS) na lata 2025/2026. Zastosowanie kodów 6-cyfrowych (np. 251202 - Programista). Kluczowe dla ustalenia obiektywnych możliwości zarobkowych na podstawie danych z rynku pracy.
Branża / Sektor gospodarki	Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007). Zarobki na tych samych stanowiskach różnią się w zależności od sekcji gospodarki (np. informacja i komunikacja a budownictwo).
Forma zatrudnienia / Status	UoP, B2B, Działalność Rolnicza (KRUS), Bezrobotny. Parametr ten determinuje źródło weryfikacji API (ZUS, Ministerstwo Finansów, KRUS).
Deklarowany dochód netto	Porównywany algorytmicznie z medianą oraz kwartylami dla danego zawodu wg GUS. Jeśli deklaracja znacząco odbiega od I kwartyli, system oflagowuje ryzyko ukrywania dochodów.
Rodzic – zdolności majątkowe	
Nieruchomości	Powiązanie z Ewidencją Gruntów i Budynków (EGiB) i Księgami Wieczystymi. Wskazuje na zdolność kredytową i zamożność ukrytą.
Pojazdy mechaniczne	Powiązanie z Centralną Ewidencją Pojazdów (CEPiK 2.0 API). Weryfikacja faktycznej stopy życiowej.
Papiery wartościowe i oszczędności	Stanowi bufor finansowy. Podlega dowodzeniu przed sądem z wykorzystaniem informacji bankowych.
Rodzic – koszty i osobiste starania	
Koszty własnego utrzymania	Zestawiane z Minimum Socjalnym i Egzystencji wyliczanym przez IPISS. Weryfikacja zawyżonych wydatków konsumpcyjnych dłużnika.
Liczba osób w gospodarstwie domowym	Dzielnik w modelu ekwiwalentności (algorytm przelicza dostępny dochód rozporządzalny na wszystkich członków gospodarstwa).
Zobowiązania finansowe (kredyty)	Kredyty hipoteczne na zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych (zazwyczaj odliczane). Kredyty konsumpcyjne nie powinny uszczuplać puli alimentacyjnej na dziecko.
Osobiste starania o dziecko	Przeliczone na wartość finansową w oparciu o wskaźniki z Badania budżetu czasu ludności (czas na opiekę, gotowanie, sprząatanie). ¹⁶
Dziecko – potrzeby podstawowe	
Wiek i etap edukacji dziecka	Warunkuje przypisanie do koszyka wiekowego, w którym skokowo rosną koszty (np. model IPISS dzieli dzieci na DM 4-6 lat i DS 13-15 lat).
Miejsce zamieszkania (powiat)	Korekta geograficzna kosztów na bazie wskaźników cenowych. Koszty wychowania w mniejszych ośrodkach różnią się od kosztów w metropoliach (np. Opole vs Warszawa).
Liczba rodzeństwa w gospodarstwie	Generuje tzw. korzyści skali (efekt ekwiwalentności) – utrzymanie drugiego i kolejnego dziecka jest relatywnie tańsze w zakresie kosztów stałych.
Dziecko – potrzeby rozszerzone	
Stan zdrowia (niepełnosprawność)	Aktywator mnożnika kosztów nadzwyczajnych. Weryfikacja orzeczenia PFRON i dostępu do świadczenia wspierającego (punktacja WZON).
Leczenie stałe / Specjalna dieta	Koszty twardo udokumentowane ponad standardowy koszyk podstawowy ujęty w badaniach BBGD.
Edukacja prywatna i zajęcia dodatkowe	Analiza spójności: drogie zajęcia dodatkowe i edukacja prywatna są uznawane za "usprawiedliwione" wyłącznie przy udowodnionym, odpowiednio wysokim wskaźniku zamożności obojga rodziców.

3. Zasoby i standardy statystyki

Poniżej najważniejsze badania i klasyfikacje GUS oraz powiązanych instytucji, które dostarczają danych niezbędnych dla algorytmu alimentacyjnego.

3.1. Badanie budżetów gospodarstw domowych (BBGD)

Badanie BBGD jest podstawowym źródłem informacji o poziomie i strukturze wydatków oraz dochodów gospodarstw domowych w Polsce. Badanie opiera się na prowadzeniu dzienniczków wydatków przez docelowo około tysięcy gospodarstw domowych rocznie (wielkość próby). Stanowi podstawę do tworzenia wag indeksów cen towarów i usług konsumpcyjnych, ustalania wskaźnika kosztów utrzymania oraz obliczania wskaźników ubóstwa ekonomicznego.

Kluczowe dane dla algorytmu alimentacyjnego z BBGD obejmują: (a) przeciętne miesięczne wydatki na osobę w gospodarstwach domowych według grup COICOP (CP01 żywność, CP03 odzież, CP04 mieszkanie, CP06 zdrowie, CP07 transport, CP09 rekreacja, CP10 edukacja, CP12 usługi różne), (b) wydatki w przekroju według typu gospodarstwa domowego (małżeństwa z dziećmi wg liczby dzieci, rodziny niepełne), (c) wydatki według klasy miejscowości (miasto powyżej 500 tys., 200–500 tys., 100–200 tys., 20–100 tys., poniżej 20 tys., wieś), (d) wydatki według grup kwintylowych dochodów. Dane są publikowane w tablicach Excel dołączonych do publikacji rocznej.

Aby wyznaczyć koszt utrzymania dziecka, należy porównać wydatki na osobę w gospodarstwach z dziećmi i bez dzieci, a następnie zastosować skalę ekwiwalentności. BBGD nie rozdziela wydatków na poszczególnych członków gospodarstwa, dlatego konieczne jest zastosowanie metod pośrednich.

3.2. Europejskie badanie dochodów i warunków życia (EU-SILC)

Badanie EU-SILC (prowadzone w Polsce od 2005 r.) dostarcza danych o dochodach, ubóstwie, deprivacji materialnej i warunkach życia gospodarstw domowych. Badanie obejmuje panel kilkunastu tysięcy gospodarstw domowych. Dane EU-SILC są szczególnie użyteczne do identyfikacji deprivacji materialnej dzieci (np. brak możliwości zapewnienia jednego posiłku z mięsem dziennie, brak wystarczającego ogrzewania, brak wyjazdów wakacyjnych). Mogą służyć jako dane walidacyjne, sprawdzające, czy algorytm nie przyznaje alimentów poniżej poziomu, przy którym występuje deprivacja.

3.3. Struktura wynagrodzeń według zawodów (Z-12)

Badanie Z-12 jest prowadzone co dwa lata (ostatnie dane za październik 2024 r.). Dostarcza danych o przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto w podziale na wielkie, duże i średnie grupy zawodów według Klasyfikacji Zawodów i Specjalności (KZiS). Dane uwzględniają podział na płeć. Dla algorytmu alimentacyjnego badanie Z-12 jest kluczowe do ustalenia możliwości zarobkowych zobowiązanego. Znajac kod zawodu (KZiS), można odczytać medianę i przeciętne wynagrodzenie w danej grupie zawodowej.

Dane za październik 2024 r. wskazują, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej wyniosło około 8 150 zł, przy czym zróżnicowanie między grupami zawodowymi jest bardzo duże, np. od grupy „Pracownicy wykonujący prace proste” do grupy „Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy” różnica sięga 260%.

3.4. Rozkład wynagrodzeń w gospodarce narodowej

Od 2024 r. GUS publikuje miesięczne dane o rozkładzie wynagrodzeń w gospodarce narodowej, uwzględniające medianę, średnią, decyle wynagrodzeń z podziałem na płeć, wiek, wielkość podmiotu i sekcje PKD. Jest to możliwe dzięki uzyskaniu, po wielu latach starań, dostępu do danych ZUS Dane są publikowane w tablicach Excel. Stanowią doskonałe uzupełnienie badania Z-12, dostarczając bardziej aktualnych i granularnych informacji o wynagrodzeniach (choć jeszcze bez dezagregacji wg zawodów, ze względu na niekompletność danych ZUS).

3.5. Badanie aktywności ekonomicznej ludności (BAEL)

Badanie BAEL (odpowiednik europejskiego *Labor Force Survey*) jest prowadzone w trybie ciągłym (kwartalne raporty). Dostarcza danych o statusie na rynku pracy, wykształceniu, zawodzie, czasie pracy i formie zatrudnienia. Dane BAEL umożliwiają tworzenie profili zawodowo-edukacyjnych rodziców, np. wyliczanie oczekiwanego dochodu na podstawie poziomu wykształcenia, grupy wiekowej i regionu zamieszkania. BAEL jest szczególnie przydatne, gdy zobowiązany nie wykazuje oficjalnego dochodu, pozwala oszacować „możliwości zarobkowe” na podstawie wykształcenia, wieku i miejsca zamieszkania (tj. ile statystycznie powinna zarobić osoba o takim profilu).

3.6. Badanie budżetu czasu ludności

Badanie Budżetu Czasu Ludności jest prowadzone przez GUS nieregularnie mniej więcej co 10 lat. Dostarcza danych o średnich czasach poświęcanych na czynności opiekuńcze nad dziećmi, prace domowe, przygotowywanie posiłków itp. Dane te mogą służyć jako normatywne proxy do oceny zakresu osobistych starań rodziców o wychowanie dziecka. Jako, że badanie to jest bardzo obciążające i trudne, a identyfikowane zjawiska nie zmieniają się tak szybko. Prowadzone jest mniej więcej co 10 lat. Na poziomie Ministerstwa warto postulować na forum Rady Statystyki za realizacją kolejnych edycji tego badania, zwarzywszy na ich wysoką użyteczność, nie tylko w omawianym tu zakresie.

3.7. Minimum socjalne i minimum egzystencji (IPiSS na podstawie danych GUS)

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS) regularnie szacuje wartości minimum socjalnego (kwartalnie) i minimum egzystencji (rocznie) na podstawie danych cenowych GUS. Szacunki są opracowywane dla różnych typów gospodarstw domowych, w tym gospodarstw z dziećmi w różnych grupach wiekowych (dziecko młodsze 4–6 lat, dziecko starsze 13–15 lat). Wartości minimum socjalnego i minimum egzystencji stanowią naturalną granicę dla algorytmu alimentacyjnego, alimenty powinny gwarantować co najmniej pokrycie minimum egzystencji dziecka, a docelowo zbliżyć się do minimum socjalnego. IPiSS publikuje również dane w układzie wojewódzkim i według klas miejscowości.

3.8. Klasyfikacje i standardy

Poniżej dla ułatwienia przedstawiono zestawienie klasyfikacji i standardów które wykorzystywane są w omawianych badaniach (wskazane także w opisach w części 2 dokumentu, przy kategoryzacji wskaźników).

Klasyfikacja / standard	Zastosowanie w algorytmie
-------------------------	---------------------------

KZiS 2025/2026 (ISCO-08)	Identyfikacja zawodu zobowiązanego; mapowanie na dane o wynagrodzeniach z Z-12 i rozkładu wynagrodzeń
PKD 2025	Identyfikacja sekcji/klas działalności gospodarczej; mapowanie na średnie dochody w DG wg sekcji PKD
ISCED 2011	Klasyfikacja poziomu wykształcenia (0–8); mapowanie na rozkład wynagrodzeń wg wykształcenia
COICOP	Struktura wydatków gosp. domowych w BBGD; kategoryzacja potrzeb dziecka
TERYT	Identyfikacja klasy miejscowości zamieszkania; regionalizacja kosztów utrzymania
Skala ekwiwalentności OECD	Przeliczenie wydatków gosp. dom. na ekwiwalentną liczbę osób dorosłych

4. Obiektywizacja ustalania alimentów

Statystyka publiczna nie operuje wprost pojęciem "średniego kosztu utrzymania dziecka", gdyż z perspektywy metodologii badań statystycznych koszty te dyfundują w budżecie całego gospodarstwa domowego. Nie oznacza to jednak, że zasoby GUS są bezużyteczne. Przeciwnie, odpowiednio wyselekcjonowane i zdezagregowane bazy danych, dostarczają niezwykle precyzyjnych narzędzi do oceny zarówno zarobków, jak i wydatków. Wykorzystanie powyżej wymienionych badań w algorytmie jest kluczowe dla zachowania obiektywizmu.

4.1. Potencjalne możliwości zarobkowe

Jednym z najpoważniejszych problemów jest celowe ukrywanie dochodów przez zobowiązanych. Osoby te często wykazują wynagrodzenie równe płacy minimalnej, czerpiąc resztę dochodów z tzw. szarej strefy. Sąd winien brać pod uwagę nie tylko dochody faktycznie osiągnęte, ale również *potencjalne*, tj. takie, które strona mogłaby osiągnąć przy dołożeniu należytej staranności, wykorzystując swoje kwalifikacje zawodowe.

Fundamentalnym narzędziem dla projektowanego algorytmu jest sprawozdanie GUS "Struktura wynagrodzeń według zawodów" (formularze badawcze Z-12). Badanie to krzyżuje dane o zarobkach z sześciocyfrowymi kodami Klasyfikacji Zawodów i Specjalności (KZiS).

Dane makroekonomiczne z ostatnich lat wskazują na dynamiczny wzrost wynagrodzeń, co oznacza, że opieranie się na starych deklaracjach może być niewystarczające. Algorytm nie powinien jednak także korzystać wprost ze średniej arytmetycznej dla danego zawodu, gdyż miara ta jest silnie podatna na zaburzenia ze strony wartości skrajnych (np. ekstremalnie wysokich zarobków promila specjalistów). Statystycznie uzasadnionym rozwiązaniem jest wykorzystanie mediany oraz/lub rozstępu kwartylowego, tj. dokładniej pierwszego i trzeciego kwartyla. Jeżeli ojciec deklarujący bycie np. specjalistą IT wykazuje przed sądem dochód netto rzędu 4500 zł, a z tablic Z-12 GUS wynika, że Q1 (czyli granica odcinająca 25% najgorzej zarabiających w tej branży) wynosi 9000 zł, to widać, że wykazany dochód plasuje się drastycznie poniżej I kwartyla dla wskazanego zawodu, co z kolei może wskazywać na wysokie prawdopodobieństwo niewykorzystywania możliwości zarobkowych lub zatajania dochodów.

4.2. Wycena osobistych starań rodzica

Wymiarowanie alimentacji w naturze nie jest proste. Realizacja obowiązku alimentacyjnego może w całości lub w części polegać na osobistych staraniach o wychowanie dziecka (pranie, sprzątanie, gotowanie, opieka podczas choroby, pomoc w nauce). Do tej pory ocena tego wysiłku była jak wydaje się tylko intuicyjna i uznaniowa.

Rozwiązaniem tego problemu może być implementacja wyników prowadzonego przez GUS "Badania budżetu czasu ludności". Ostatnia pełna iteracja tego potężnego badania miała miejsce w 2024 r. Badanie to kwantyfikuje w ujęciu dobowym (minuty i godziny) przeciętny czas, jaki statystyczny obywatel poświęca na nieodpłatną pracę opiekuńczą, domową i wychowawczą, z podziałem na płeć i strukturę rodziny.

Elektroniczny formularz powinien zawierać moduł deklaracji czasu opieki (np. "Ile godzin w skali tygodnia zajmuje wyłącznie dziecku: asystowanie w nauce, przygotowywanie posiłków dla dziecka, bezpośrednia opieka w weekendy?"). System algorytmiczny, w oparciu o statystyki referencyjne z badania budżetu czasu, może przeliczyć ten zgłoszony czas na jego finansowy ekwiwalent. Metoda ta (tzw. metoda kosztów zastępczych) polega na pomnożeniu przepracowanych godzin przez rynkową stawkę godzinową niewykwalifikowanego lub wykwalifikowanego opiekuna (korelując to z medianą dla zawodu "opiekunka dziecięca" z KZiS). Pozwala to w miarę precyzyjny sposób zredukować wymiar obciążenia finansowego tego rodzica, który na co dzień ponosi ciężar "niewidzialnej pracy" w domu, zgodnie z zasadami proporcjonalności i równej stopy życiowej.

4.3. Kwantyfikacja potrzeb dziecka przez pryzmat budżetu domowego

Fundamentem oceny uśrednionych standardów kosztowych powinno być roczne "Badanie budżetów gospodarstw domowych" (BBGD). Badanie to zbiera za pomocą odpowiednich dzienniczków (w tym w niewielkiej proporcji elektronicznych) dane o miesięcznych dochodach i wydatkach tysięcy wylosowanych rodzin, dzieląc wydatki na 12 głównych kategorii zgodnie z międzynarodową klasyfikacją COICOP (żywność, zdrowie, edukacja, odzież, transport, rekreacja, itp.).

Ponieważ wydatki na dziecko w BBGD nie są "księgowane" na oddzielnym "koncie dziecka", lecz stanowią część wydatków rodziny (prąd używany do oświetlenia pokoju dziecka jest na jednym rachunku z prądem rodziców), statystyka publiczna wypracowała model tzw. skal ekwiwalentności. Parametryzacja algorytmu sądowego powinna opierać się na zmodyfikowanej **skali ekwiwalentności OECD**, standardowo stosowanej przez Eurostat w badaniach EU-SILC oraz przez GUS w analizach ubóstwa i zamożności. Zmodyfikowana skala OECD przypisuje:

- Wartość 1,0 dla pierwszej osoby dorosłej w gospodarstwie domowym,
- Wartość 0,5 dla każdego kolejnego członka gospodarstwa domowego w wieku 14 lat i starszego,
- Wartość 0,3 dla każdego dziecka poniżej 14. roku życia.

Model ekwiwalentności stanowi idealne rozwiązanie dla spraw, w których rodzice są wysoce zamożni i sąd ustala poziom "usprawiedliwionych potrzeb" adekwatny do wysokiej stopy życiowej. Zamiast liczyć paragony, algorytm wykorzystuje rygor statystyczny:

jeśli zintegrowany, potencjalny budżet rozporządzalny rodziny (gdyby istniała) wynosiłby 20 000 zł miesięcznie, a rodzina składałaby się z rodziców i jednego dziecka poniżej 14 r.ż. (skala $1,0 + 0,5 + 0,3 = 1,8$), to statystyczny, proporcjonalny zasób przypisany do utrzymania poziomu życia tego dziecka wynosi $0,3/1,8$, czyli około 16,6% wspólnej puli (ok. 3330 zł). Takie ujęcie ucina dyskusję o "potrzebach luksusowych", parametryzując oczekiwania powoda w logicznych ramach mikroekonomicznych.

4.4. Dolna granica obowiązku alimentacyjnego

Dla ustalenia podstawowego, "żelaznego" koszyka dóbr (podstawowe potrzeby, które zawsze muszą być zaspokojone niezależnie od majątku rodziców), najważniejszym partnerem analitycznym poza samym GUS-em jest IPiSS. Instytut, opierając się na notowaniach cen GUS (wskaźniki makroekonomiczne i CPI), regularnie wydaje raporty o Minimum Egzystencji (próg biologicznego przetrwania) oraz Minimum Socjalnym (próg godnego życia i reprodukcji sił, obejmujący uczestnictwo w kulturze i skromną rekreację).

Dane publikowane na 2025 i początek 2026 r. 13 kategoryzują gospodarstwa pracownicze w oparciu o dokładny skład wiekowy, np.:

- Gospodarstwo pracownicze 1-osobowe.
- Gospodarstwo pracownicze 2-osobowe (M+K).
- Gospodarstwo 3-osobowe z dzieckiem młodszym (DM, 4-6 lat) [notacja IPiSS].
- Gospodarstwo 3-osobowe z dzieckiem starszym (DS, 13-15 lat).

Są to gotowe do zaimplementowania w algorytmie macierze numeryczne określające tzw. niepodważalne minimum alimentacyjne dla kosztów dzieci oraz minimum kosztów egzystencjalnych dla rodzica. Zostanie to omówione w rozdziale poświęconym metodologii.

5. Metoda ustalania kosztów

Kluczową potrzebą jest wykreowanie sparymetryzowanej metody obliczania "sugerowanych" sądowi kosztów dziecka, z podziałem na grupy wiekowe. Poniższe rozważania stanowią li tylko wyłącznie zarys takiej metody. **Proponowane podejście wymagałoby dyskusji i uwag, na kanwie których można byłoby kontynuować proces uszczegóławiania.**

Analizując dostępne wyniki badań statystycznych, wydaje się możliwe zbudowanie modelu hybrydowy, opartego na dwóch warstwach:

- warstwą kosztów bazowych (powszechnych) oraz
- warstwą kosztów rozszerzonych (korelujących z zamożnością).

5.1. Ustalenie kosztów bazowych metodą krańcową

Koszty bazowe (egzystencjalne i społecznie niezbędne) nie powinny być polem do udowadniania z pomocą biegłych. Z powodzeniem można tu zastosować podejście kosztu krańcowego, z wykorzystaniem tablic minimum socjalnego IPiSS.

Przykład

Wykorzystując dane szacunkowe IPISS ujęte w wynikach za II kwartał 2025 r., można przykładowo przeprowadzić następujące wnioskowanie:

- Koszt całkowity 2-osobowego gospodarstwa pracowniczego dorosłych (M+K) kształtuje się na poziomie ok. 3 250 zł.
- Koszt całkowity 3-osobowego gospodarstwa ze zdefiniowanym dzieckiem młodszym (M+K+DM, 4-6 lat) wynosi ok. 4 750 zł.
- Obliczenie krańcowe uśrednione: $4\,750\text{ zł} - 3\,250\text{ zł} = 1\,500\text{ zł}$.
- Równolegle, koszt dla gospodarstwa z dzieckiem starszym (M+K+DS, 13-15 lat) to np. ok. 5 100 zł.
- Obliczenie krańcowe dla nastolatka: $5\,100\text{ zł} - 3\,250\text{ zł} = 1\,850\text{ zł}$.

Kwota rzędu 1 500 zł - 1 850 zł (waloryzowana w czasie bieżącym wskaźnikiem inflacji) to wynikający bezpośrednio ze statystyk szacowany próg kosztowy dodania dziecka do gospodarstwa domowego. Obejmuje on ściśle wymierzone dawki żywnościowe, odzież na cztery pory roku, proporcjonalne zużycie nośników energii (woda, ogrzewanie, prąd), elementarną higienę, ochronę zdrowia oraz edukację publiczną.

5.2. Wskaźniki dla grup wiekowych

Zgodnie z postulatem rozróżnienia na grupy wiekowe oraz badaniami Centrum im. Adama Smitha (raport "Ile kosztuje wychowanie dziecka w Polsce", szacujący skumulowane koszty do 18. roku życia na znaczne 346–358 tys. zł w roku 2025), koszty przyrastają skokowo, adekwatnie do etapów rozwoju psychofizycznego i stadiów systemu edukacji. Algorytm alimentacyjny powinien więc nakładać odpowiednie mnożniki i kategorie kosztowe. Zgodnie z tym, zaproponować można następujące:

1) Grupa 0–3 lata

Charakteryzuje się relatywnie niższym kosztem wyżywienia (mniejsze zapotrzebowanie kaloryczne po okresie niemowlęcym), jednak bardzo wysokimi wydatkami na artykuły pielęgnacyjne i zdrowotne. Największą zmienną warunkującą jest tu koszt opieki instytucjonalnej. Koszty żłobków komercyjnych w dużych miastach potrafią wynosić 1000–1500 zł miesięcznie. Parametr ten musi być odrębną rubryką powiązaną z zaświadczeniem (fakturą ze żłobka).

2) Grupa 4–6 lat

Tu pojawiają się koszty socjalizacji, większe wydatki odzieżowe ze względu na szybki wzrost dziecka. Koszt bazowy wynosi wspomniane wcześniej ok. 1500 zł zwaloryzowane o inflację.

3) Grupa 7–12 lat

Spadek wydatków czysto opiekuńczych, co redukuje wskaźnik "osobistych starań". Jednocześnie szybko rosną wydatki na pomoce dydaktyczne (komputer, wyprawka, lektury), transport miejski oraz płatne zajęcia dodatkowe i rozwojowe (sportowe, językowe, zazwyczaj pochłaniające od 150 do 300 zł za moduł/miesiąc).

4) Grupa 13–18 lat

Statystycznie najdroższy etap utrzymania dziecka (ok. 1850 zł – 2100 zł kosztu bazowego). Żywność dorównuje, a często przewyższa koszty wyżywienia osoby dorosłej w związku z intensywnym rozwojem biologicznym. Dochodzą duże koszty partycypacji w kulturze cyfrowej, komunikacji telefonicznej oraz intensyfikacja korepetycji przed egzaminami na wyższe etapy edukacyjne.

Podsumowując, na podstawie analizy struktury minimum socjalnego IPiSS oraz BBGD, proponuje się cztery grupy wiekowe z następującymi charakterystykami kosztowymi:

Grupa wiekowa	Charakterystyka potrzeb	Kluczowe kategorie COICOP	Współczynnik
0–3 lata	Opieka całodobowa, żywność specjalistyczna, pieluszki, opieka medyczna profilaktyczna	CP01 (żywność), CP06 (zdrowie), CP12 (opieka)	0,20–0,25
4–6 lat	Przedszkole, ubiór, żywność standardowa, pierwsze zajęcia dodatkowe	CP01, CP03 (odzież), CP10 (edukacja), CP09 (rekreacja)	0,30–0,35
7–12 lat	Szkoła podstawowa, podręczniki, większa ilość zajęć dodatkowych, sport	CP10, CP09, CP07 (transport), CP08 (komunikacja)	0,35–0,45
13–17 lat	Szkoła średnia, korepetycje, elektronika, większe potrzeby żywieniowe, transport	CP10, CP01, CP07, CP09, CP08	0,45–0,55

Współczynniki w ostatniej kolumnie oznaczają szacunkowy koszt utrzymania dziecka jako udział w koszcie utrzymania osoby dorosłej. Wartość 0,30 oznacza, że koszt utrzymania dziecka w danej grupie wiekowej stanowi około 30% kosztu osoby dorosłej. Współczynniki te muszą być kalibrowane na podstawie danych BBGD i minimum socjalnego IPiSS.

5.3. Waloryzacja majątkowa i korekta regionalna

W przypadku gdy zgodna z zaproponowaną procedurą (algorytmem) weryfikacja zdolności finansowej obu stron dowiedzie, że uzyskiwane dochody przekraczają wielokrotność średniego wynagrodzenia (zastosowanie wspomnianej skali ekwiwalentności OECD), możliwa jest waloryzacja majątkowa, tj. rozbudowa koszyka o potrzeby o charakterze wyższego rzędu czy nawet luksusowe (np. jazda konna, zagraniczne wakacje, prywatna opieka zdrowotna).

Konieczne wydaje się również uwzględnienie czynnika lokalizacyjnego, bazującego na badaniu rynku nieruchomości, poziomu opłat komunalnych (czynsze), szerszej palety publicznych usług lokalnych. Wiadomo, że koszty koszyka usług na poziomie metropolitalnym (Warszawa, Kraków) są wyraźnie wyższe niż na obszarach słabiej zurbanizowanych. Wskaźniki deflatorów regionalnych opartych na danych publikowanych przez GUS mogą być użyte do korygowania kwoty w określonych (przyjętych) widełkach (np. $\pm 10\text{--}30\%$ - tu potrzebna byłaby głębsza analiza).

5. Integracja z rejestrami publicznymi

Organy władzy publicznej nie powinny żądać od obywatela informacji, w których posiadaniu administracja publiczna już się znajduje. Pryncypium minimalizacji obciążeń, bę-

dące podstawą funkcjonowania systemów statystycznych, powinno być także konsekwentnie rozszerzane na cały zakres obciążeń publiczno-administracyjnych. Wydaje się, że Ministerstwo Sprawiedliwości powinno wdrożyć tu odpowiedni system teleinformatyczny, zdolny do zaciągania niezbędnych danych z zewnętrznych systemów (rejestrów publicznych). Architektura integracji powinna uwzględniać:

5.1. Podstawowe rejestry

1. Systemy Ministerstwo Finansów oraz ZUS(/KRUS)

Każda sprawa alimentacyjna de facto sprowadza się do analizy realnych zarobków. Systemy e-PIT funkcjonuje już od dłuższego czasu. Z kolei niedawno także Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego rozpoczęła akcję cyfrowego udostępniania deklaracji PIT (PIT-40A, PIT-11A, PIT-11) z rocznym rozliczeniem za rok ubiegły. Jednocześnie procedowane są regulacje usuwające luki w zbiegu tytułów z ubezpieczenia społecznego i rolnego. Odpytanie Ministerstwa Finansów o zwalidowany roczny dochód netto (po wszystkich odliczeniach) dostarczy wiarygodnej informacji na temat zamożności. W ujęciu analitycznym, może to też np. pozwolić na sprawdzenie, czy strona celowo zmieniła formę zarabkowania tuż po złożeniu pozwu o rozwód i alimenty.

2. Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców

Posiadanie pojazdów to istotny wskaźnik zdolności majątkowej. Integracja tych informacji pozwoli algorytmowi sądowemu odpytać system o pojazdy zarejestrowane na konkretny numer PESEL. Jeżeli system zidentyfikuje w posiadaniu pozwanego pojazd wysokiej wartości rynkowej (walidowane przez zintegrowane tabele deprecjacyjne typu Eurotax), to deklaracje o minimalnych zarobkach mogą zostać potraktowane jako niewiarygodne. Współczynnik potencjału majątkowego z tytułu posiadanych ruchomości jest istotnym czynnikiem który należy uwzględnić w wartościowaniu.

3. Ewidencja Gruntów i Budynków, Elektroniczne Księgi Wieczyste

Kontynuując poprzedni wątek, KRO wyraźnie stanowi o możliwościach "majątkowych", nie tylko zarobkowych. Ujawnienie faktu własności nieruchomości urealnia ocenę skumulowanej zasobności. Jeżeli strona twierdzi, że nie ma z czego płacić alimentów, jednak baza EGiB wykaże, że jest właścicielem trzech apartamentów, to sędzia posiada niezaprzeczalny dowód zdolności majątkowej. Algorytm na tej podstawie powinien doliczać "hipotetyczny dochód pasywny z kapitału" (nawet jeśli mieszkania stoją puste, są aktywem, które można spieniężyć lub wynająć za kwotę opartą na stawkach empirycznych, regionalizowanych, z badań statystycznych).

4. Wewnętrzny Rejestr Uprawnień

Ministerstwo Cyfryzacji sukcesywnie rozwija portfel mObywatel, implementując już także moduły certyfikatów zawodowych, licencji medycznych i prawniczych (rejestr WRU). Odpytanie Rejestru Uprawnień przez algorytm pozwala na zweryfikowanie faktycznych, szczególnych kwalifikacji stron, dzięki czemu sąd będzie mógł rzetelniej ocenić "możliwości zarobkowe".

5. Rejestry MZ i PFRON

Dla sprawnej weryfikacji stanu zdrowia dziecka, system musi móc potwierdzić orzeczenie o niepełnosprawności. Implementacja progów tzw. świadczenia wspierającego, gdzie w zależności od punktacji otrzymuje się określoną rentę/świadczenie, umożliwi automatyczne potrącenie wpływu tych środków z ogólnego ciężaru alimentacyjnego.

5.2. Zestawienie źródeł

Postuluje się, aby sędziowie orzekający w sprawach o alimenty mieli bezpośredni dostęp do baz danych/rejestrów administracyjnych. Poniżej przedstawiono mapę kluczowych rejestrów, zakres danych do pozyskania oraz podstawę prawną dostępu.

Rejestr / baza	Dane do pozyskania	Operator	Podstawa / API
e-PIT / Baza Poltax	Dochody z PIT-11/36/37/38, przychody z DG, dochody z najmu, zyski kapitałowe	Ministerstwo Finansów (KAS)	Art. 299 Ordynacji podatkowej; API e-Urząd Skarbowy
ZUS (PUE/eZUS)	Podstawa składek (= dochód brutto z umów), okresy ubezpiecz., świadczenia	Zakład Ubezpieczeń Społecznych	Art. 50 ust. 9 ustawy o syst. ubezpie. społ.; API PUE ZUS
KRUS	Ubezpieczenie rolnicze, dochody z gosp. rolnego (ha przeliczeniowe)	Kasa Roln. Ubezpie. Społ.	Ustawa o ubezpie. społ. rolników
EGiB	Nieruchomości: działki, budynki, lokale; pow., wart. katastralna	Starostowie / GUGiK	Prawo geodezyjne; ZSIN
Centralna Baza KW	Własność nieruchomości, obciążenia hipoteczne, służebności	Min. Sprawiedliwości	Ustawa o księgach wieczystych; ekw.ms.gov.pl
CEPiK	Pojazdy zarejestr. na zobowiązanie (marka, rocznik, poj.)	MSWiA / CEPIK 2.0	Ustawa Prawo o ruchu drogowym; API cepik.gov.pl
CEIDG	Rejestracja DG, kody PKD, status (aktywna/zawieszona)	Min. Rozwoju i Technologii	Ustawa o CEIDG; API ceidg.gov.pl
KRS	Udziały w spółkach, dane o spółkach, sprawozdania finansowe	Min. Sprawiedliwości	Ustawa o KRS; API ekrs.ms.gov.pl
BIK / KRD / BIG	Zobowiązania kredytowe, opóźnienia w spłatach	Biura inf. kredytowej	Za zgodą strony lub na zarządzenie sądu
NFZ / e-Zdrowie	Stan zdrowia dziecka, orzeczenia o niepełnosprawności	Min. Zdrowia / NFZ	Ustawa o syst. inf. w ochronie zdrowia
SIO	Etap edukacji dziecka, typ szkoły/placówki	Min. Edukacji	Ustawa o syst. inf. oświatowej

Integracja techniczna powinna być realizowana za pośrednictwem szyny usług (np. ePUAP Gov.pl) lub dedykowanych interfejsów API. Kluczowe jest zapewnienie, że zapytania do rejestrów są logowane i audytowalne. System powinien mieć możliwość automatycznego „zasilenia” formularza danymi z rejestrów po wprowadzeniu numeru PESEL zobowiązanego, z zachowaniem zasady minimalizacji danych (RODO).

6. Propozycja struktury algorytmu

Mając zagwarantowany dostęp do rzetelnych danych (formularz, rejestry administracyjne) oraz ich walidację, można zaproponować model kaskadowy. Koncepcja "tablic alimentacyjnych", powracająca regularnie w dyskursie, jako instrument progresywny nawiązujący do standardów francuskich czy austriackich, z założenia opierała się na wyznaczeniu ramy brzegowej na poziomie (np. 3/5) całkowitego dochodu. **Proponowany algorytm może stanowić rozwinięcie tej idei ale z zapewnieniem odpowiedniego, większego oparcia (pokrycia) w danych źródłowych, z uwzględnieniem większej dynamiki uwzględnionych zmiennych, a przede wszystkim większego zróżnicowania sytuacji życiowych.**

6.1. Schemat

Nie proponując jeszcze konkretnych rozwiązań, i niezależnie od nich, wydaje się, że algorytmu powinien składać się z następujących etapów:

- Etap 1, zbieranie danych.

System pobiera dane z formularza elektronicznego oraz rejestrów publicznych (automatyczne zasilanie po weryfikacji PESEL).

- Etap 2, wyliczenie możliwości zarobkowych zobowiązanych (potencjał alimentacyjnego rodzica).

Na podstawie danych o dochodach, zawodzie, wykształceniu i majątku system oblicza „zdolność alimentacyjną” każdego z rodziców.

- Etap 3, wyliczenie usprawiedliwionych potrzeb dziecka (ogólna kosztochłonność dziecka)

Na podstawie wieku, stanu zdrowia, miejsca zamieszkania i etapu edukacji system wyznacza bazowy koszt utrzymania dziecka (BKUD) oraz usprawiedliwione potrzeby ponadpodstawowe.

- Etap 4, bilansowanie i propozycja kwoty (sprawiedliwa kontrybucja i korekta o osobiste starania).

System bilansuje potrzeby dziecka z możliwościami rodziców, uwzględnia osobiste starania i proponuje kwotę alimentów.

6.2. Szacunki

Sposób wyznaczania bazowego kosztu utrzymania dziecka

Proponowana formuła bazowego kosztu utrzymania dziecka (BKUD) jest następująca:

$$BKUD(\text{wiek}, \text{klasa_miejscowości}) = \text{Wydatki_BBGD_na_osobę}(\text{typ_gosp}, \text{klasa_miejscowości}) \times \text{Współczynnik_wiekowy}(\text{wiek}) \times \text{Korekta_regionalna}(\text{województwo})$$

gdzie: Wydatki_BBGD_na_osobę to przeciętne miesięczne wydatki na konsumpcję na osobę w danym typie gospodarstwa domowego i klasie miejscowości (dane BBGD); Współczynnik_wiekowy to wartość z tabeli powyżej; Korekta_regionalna uwzględnia zróżnicowanie cen między województwami (dane z minimum socjalnego IPiSS w układzie przestrzennym).

Wartość BKUD stanowi punkt wyjścia dla alimentów. Kwota ta może być zwiększana w zależności od stanu zdrowia dziecka (współczynnik choroby przewlekłej), zajęć dodatkowych (na podstawie oświadczenia, do pewnego pałapu), etapu edukacji (licealiści/studenci mają wyższe koszty), możliwości zarobkowych rodziców (im wyższe, tym wyższa „nadwyżka” ponad BKUD).

Każdy szacunek BKUD powinien być walidowany przez porównanie z wartościami minimum socjalnego i minimum egzystencji IPiSS. Minimum egzystencji stanowi absolutną dolną granicę (alimenty nie mogą być niższe), a minimum socjalne to orientacyjny „godziwy” poziom zaspokojenia potrzeb.

Możliwości zarobkowe zobowiązanego

$$MZ = \max(\text{Dochód_rzeczywisty}, \text{Dochód_potencjalny})$$

gdzie: Dochód_rzeczywisty to suma dochodów z e-PIT, ZUS, KRUS i innych źródeł; Dochód_potencjalny to szacunek oparty na medianie wynagrodzeń dla grupy zawodowej (Z-12) i poziomu wykształcenia (BAEL). Jeśli zobowiązany nie wykazuje dochodu lub wykazuje dochód podejrzanie niski w stosunku do kwalifikacji, system sygnalizuje to sędziemu i proponuje wartość potencjalną jako alternatywę.

Zdolność alimentacyjna

$$ZA = MZ - \text{Koszty_własne} - \text{Spłaty_zobowiązań} - \text{Koszty_utrzymania_innych_osób}$$

gdzie Koszty_własne to minimum socjalne dla osoby samotnej w danym regionie (proxy z IPiSS); Spłaty_zobowiązań to udokumentowane raty kredytów i inne regularne zobowiązania; Koszty_utrzymania_innych_osób to udziały w kosztach utrzymania innych osób na utrzymaniu (np. inne dzieci, niezdolny do pracy małżonek).

Usprawiedliwione potrzeby dziecka

$$UPD = BKUD(\text{wiek}, \text{klasa_miejscowości}) + \text{Korekta_zdrowotna} + \text{Korekta_edukacyjna} + \text{Zajęcia_dodatkowe_limit}$$

BKUD (Bazowy Koszt Utrzymania Dziecka) jest wyliczany zgodnie z metodologią z rozdziału 4. Korekta_zdrowotna to dodatkowe koszty związane z chorobą przewlekłą lub

niepełnosprawnością (na podstawie orzeczeń i danych NFZ). Korekta_educacyjna uwzględnia wyższe koszty edukacji na poziomie szkolnictwa średniego i wyższego. Zajęcia_dodatkowe_limit to ograniczony pyłap kosztów dodatkowych zajęć (sport, języki, korepetycje), akceptowany przez algorytm.

Propozycja kwoty alimentów

$$ALIMENTY = \min(UPD, ZA_rodzic1 + ZA_rodzic2) \times Udział_zobowiązanego$$

$$Udział_zobowiązanego = ZA_zobowiązanego / (ZA_rodzic1 + ZA_rodzic2) \times Korekta_starań_osobistych$$

Korekta_starań_osobistych jest współczynnikiem (0,5–1,0) zmniejszającym obowiązek pieniężny rodzica, który w większym stopniu osobiście opiekuje się dzieckiem. Jeśli rodzic sprawujący opiekę poświęca np. 40 godzin tygodniowo na opiekę (czynności domowe, nauka, transport dziecka), jego udział pieniężny może być proporcjonalnie mniejszy.

7. Ryzyka i rekomendacje

Informatyzacja i automatyzacja w domenie prawa rodzinnego, operująca na wrażliwej sferze stosunków ludzkich i społecznych, napotka na krytyczne wyzwania, które należy zaadresować w fazie tworzenia rozwiązań. Architektura analityczna, by uniknąć porażki w kontakcie z rzeczywistością sądową, musi przejść odpowiednią analizę i mitigację ryzyka w wielu obszarach.

Systemy klasyfikacji, z wybitnym udziałem badań rocznych GUS, czy nawet publikowanych rzadziej, jak np. badanie struktury wynagrodzeń, obarczone są istotnym opóźnieniem, wynikającym z cyklu produkcyjnego (w zależności od badania). Może to prowokować zarzut oderwania od rzeczywistości, w szczególności w okresach znacznych wahań agregatów gospodarczych (np. wysoki poziom inflacji). Baza danych zasilająca algorytm musi być zawsze aktualna. Algorytm nie może opierać się na danych starszych niż dostępne.

W przypadku danych administracyjnych system musi mieć możliwość zaciągania danych w trybie online, tak, by sędzia zawsze dysponował najbardziej aktualnym stanem wiedzy. System też musi implementować procedury walidacyjne i ostrzegawcze, w przypadku identyfikacji braku spójności rejestrów administracyjnych i innych podobnych sytuacji, mogących mieć wpływ na wiarygodną ocenę sytuacji.

Prawo nie pozwala na drastyczne różnicowanie losu bytowego i faworyzowanie wyłącznie pierwszego dziecka (będącego podmiotem toczącej się sprawy alimentacyjnej) kosztem kolejnych biologicznych dzieci tego samego dłużnika u innych partnerów. Badanie potencjału alimentacyjnego musi weryfikować całościowo dostępne informacje, z uwzględnieniem obydwu gałęzi rodzinnych jednocześnie.

Nawet najlepszy algorytm nie może być traktowany jako automat generujący wyroki egzekucyjne, powinien co najwyżej pełnić rolę asystenta analitycznego, generując dynamiczny raport, który sędzia ma zawsze możliwość korygować stosownie do okoliczności, uwzględniając także czynniki wychodzące poza zestandaryzowany materiał statystyczny, łącznie z możliwością odstąpienia od widełek wywiedzionych z modelu/algorytmu.

7.1. Wyzwania dotyczące danych GUS

1) Brak danych o wydatkach per capita na dziecko

BBGD rejestruje wydatki na poziomie gospodarstwa domowego. Konieczna jest estymacja pośrednia ze skalami ekwiwalentności. Konieczne jest zlecenie GUS-owi specjalnej analizy mikrodanych BBGD ukierunkowanej na dezagregację wydatków według wieku członków gospodarstwa.

2) Nieaktualne badanie budżetu czasu

Ostatnie pełne badanie pochodzi z 2023 r. Mając na uwadze naturę badania, wyniki można traktować jako aktualne, niemniej, ze względu na sposób programowania badań statystycznych statystyki publicznej, nie ma gwarancji, że kolejna edycja pojawi się w odpowiedniej (dziesięcioletniej) perspektywie. Jako, że dane o osobistych staraniach rodziców są kluczowe dla algorytmu, rekomenduje się "przypilnowanie" GUS-u, by prowadził kolejne edycje tego badania (co jest obciążone ryzykiem niedostatecznego finansowania badań statystycznych).

3) Brak danych o dochodach z samozatrudnienia.

GUS publikuje dane o wynagrodzeniach pracowników najemnych, ale nie o dochodach samozatrudnionych w podziale na zawody. Rekomendacja: wykorzystanie danych e-PIT (dane MF) jako źródła dochodów z DG.

7.2. Ryzyka etyczne

1) Ryzyko algorytmicznego uprzedzenia

Algorytm może nieświadomie dyskryminować pewne grupy (np. osoby z regionów o niższych wynagrodzeniach). Należy tu przeprowadzać regularne audyty algorytmu pod kątem potencjalnych ryzyk.

2) RODO i ochrona danych

Automatyczne pozyskiwanie danych z rejestrów wymaga solidnej podstawy prawnej (art. 6 ust. 1 lit. e RODO) i oceny skutków dla ochrony danych (DPIA). Rekomendacja: przygotowanie DPIA przed wdrożeniem.

3) Charakter sugestywny czy wiążący

Algorytm nie może zastąpić orzeczenia sędziego. Algorytm musi mieć wyłącznie charakter wspomagający, do weryfikacji przez sędziego.